

Свірідова Н.Д.

УДК 338.48

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Туризм на початку XXI століття характеризується як один з видів економічної діяльності, що стрімко і динамічно розвивається, випереджаючи за темпами зростання доходів нафтовидобуток і автомобілебудування. Ця галузь забезпечує десяту частину світового валового продукту. Феноменальний успіх туризму полягає в тому, що в його основі лежить задоволення постійних людських потреб і потягу до пізнання навколишнього світу. Туризм охоплює широкий діапазон видів діяльності: економічної, соціальної, обслуговуючої, послуги туроператорів і турагентів і т.д.

У сучасних умовах розвитку України в кожній галузі відбувається пошук нових шляхів і методів виробництва, здійснюється аналіз сучасного стану, окреслюються перспективи на майбутнє. Ці процеси відбуваються також й в туристичній галузі, яка спрямована на отримання прибутку через задоволення туристичних потреб населення, надання йому різноманітних туристичних послуг у вигляді житла, харчування, транспортного й екскурсійного та іншого сервісу. Розвиток туризму в економіці країни особливо актуальний, оскільки саме завдяки туризмові можна поліпшити соціально-економічну ситуацію в цілому. Сфера туризму підтримує майже 50 суміжних галузей та створює додаткові місця. Один турист дає роботу 10 особам. Створення одного робочого місця в туризмі в 20 раз дешевше, аніж у промисловості. В широкому розумінні туристичну галузь можна визначити як міжгалузевий комплекс, який включає транспортні та туристичні підприємства; підприємства, пов'язані з туризмом (капітальне і дорожнє будівництво, підприємства комунального і готельного господарства, зв'язку та інш.); широку сферу послуг, якими користується турист. Туризм може має стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення місцевого бюджету.

Вплив туризму на економіку регіону доки невелик. Він адекватен вкладенню в розвиток даної галузі, фінансування якої виконується по остаточному принципу. Слабкий розвиток інфраструктури, низька якість сервісу привели до того, що зараз (згідно оцінки ВТО) на Україну приходить приблизно 1% світового туристського потоку [1, с. 18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до проблем розвитку туризму та його регулювання і управління з боку держави як на макро–, так і на мікрорівні з кожним роком зростає, що відображено в працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Так, проблеми розробки механізму управління підприємствами туризму розглядаються в роботах Дем'яненко С.Р., Круглова М.І., Герасименко В.В., Балабанова І.Т.; проблемам організації туристської діяльності присвячені роботи Амоші О.І., Данильчука В.Ф., Кифяка В.Ф., Кліяненко Б.Т., Мальської М.П., Цибуха В.І., Федорченко В.К. та інш.

Мета статті – розробка основних положень концепції сталого розвитку туризму в регіоні.

Викладання основного матеріалу. В історії науки та суспільного розвитку існує чимало прикладів того, як певні терміни закладаються в основу наукових теорій і концепцій, потім переходять у сферу політики, і, зрештою, перетворюються на частину соціальної свідомості і поведінки. Це стосується таких понять, що знайшли широке використання, як демократія, права людини, екологія тощо. До них також можна віднести і словосполучення “сталий розвиток туризму” [1].

Важливою стратегічною задачею економіки регіону є створення ефективного виробничо–господарчого комплексу, який мав би потенціал збалансованого й стійкого розвитку. Вирішенню цієї проблеми може сприяти побудова нової концепції сталого розвитку туризму в регіоні.

Під концепцією сталого розвитку туризму в регіоні розуміється система уявлень, яка визначає єдиний, загальний задум політики розвитку галузі, що ураховує стратегічні мети і пріоритети розвитку галузі, важливі напрямки і засоби реалізації визначених цілей. Концепція відображає позицію регіону відносно стратегії розвитку туристичної галузі на довгострокову перспективу і включає конкретні заходи її реалізації.

Основні складові концепції сталого розвитку туризму в регіоні представлено на рис. 1.

Стратегічною метою розробки концепції є визначення пріоритетів розвитку галузі, що забезпечує соціально-економічний розвиток регіону в цілому.

Шляхи досягнення цієї мети: дослідження і оцінка туристського потенціалу регіону; SWOT–аналіз туристської галузі та її інфраструктури; формування туристичного іміджу регіону; інноваційно–інвестиційна політика; створення матеріальної бази галузі.

На основі досліджень проблеми сталого розвитку туризму, а також вивчення досвіду країн світу, пропонується сукупність методологічних принципів і підходів формування структури і змісту концепції сталого розвитку туризму в регіоні. До них відносяться: комплексність та цілісність, пріоритетність, конкретність мети, забезпеченість законодавчою базою.

Принцип комплексності та цілісності концепції сталого розвитку туризму в регіоні передбачає, по-перше, комплексний підхід як основу реалізації регіональної політики соціально-економічного розвитку, визначення системи пріоритетів інвестування або фінансування, проведення економічних реформ за допомогою інвестицій, підхід до соціально-економічної сфери, усі елементи якої взаємозв'язані. Він передбачає включення в систему політики соціально-економічного розвитку не тільки виробничо–технологічних аспектів, але й соціальних. До складу елементів регіональної політики соціально-економічного розвитку, зокрема концепції сталого розвитку туризму в регіоні, повинні включатися

науково-технічні, інвестиційно-інноваційні програми, програми підготовки кадрів та підвищення кваліфікації, програми соціального забезпечення робітників.

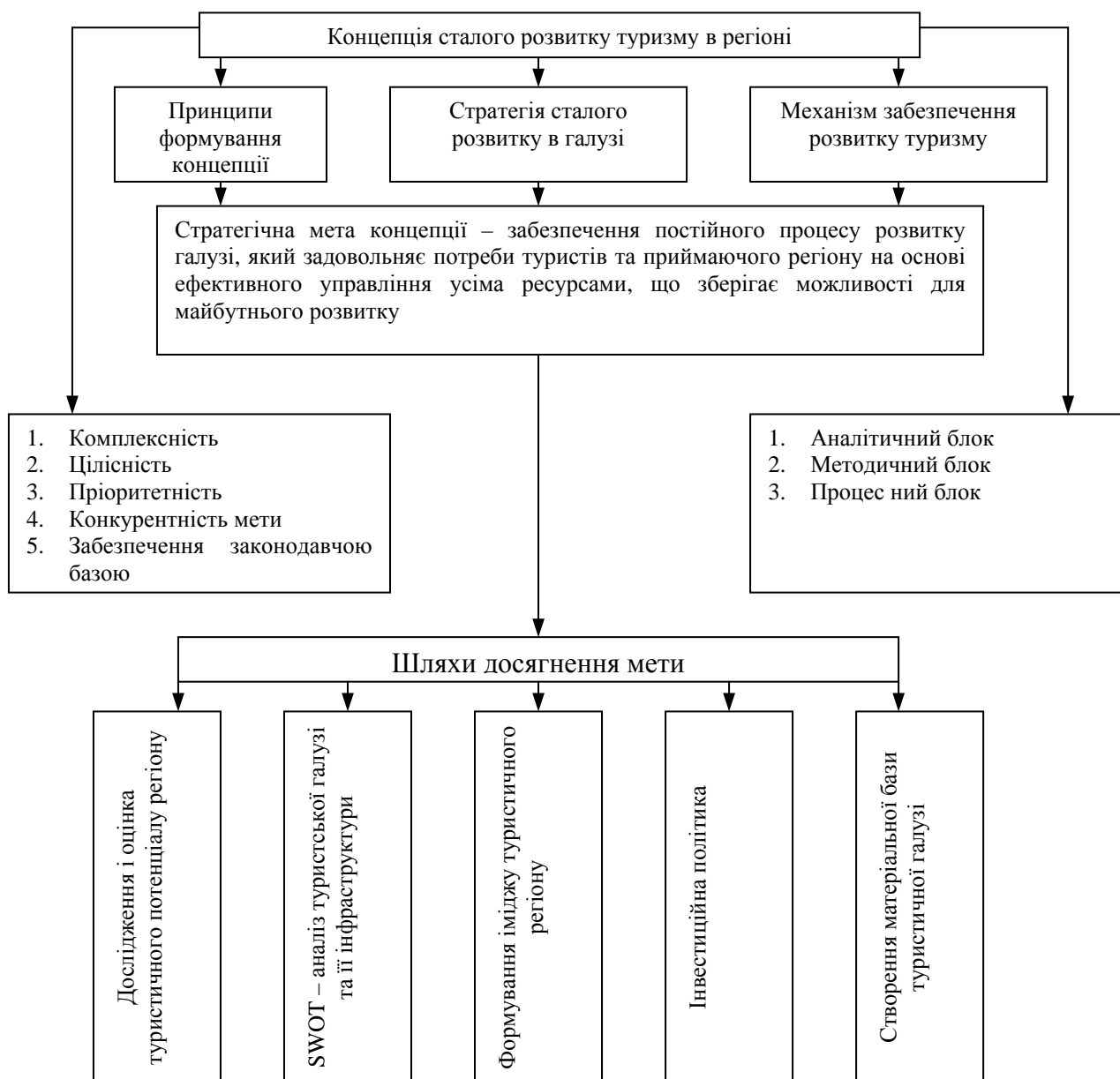

Рис.1. Концепція сталого розвитку туризму в регіоні

По-друге, узгодження і взаємодія між двома складовими політики – структурної та інвестиційної. Це передбачає взаємозв'язок усіх напрямлень і механізмів регіональної політики соціально-економічного розвитку.

В сучасних умовах обмеженості ресурсів важливе значення в регіональній політиці сталого розвитку туризму має такий її принцип, як пріоритетність. Головна задача складається в визначенні цих пріоритетів розвитку.

Наступний методологічний принцип концепції сталого розвитку туризму в регіоні є принцип конкретності мети. Мета і задачі розвитку галузі є складовою соціально-економічної політики регіону, вони формуються в межах програм і прогнозів соціально-економічного розвитку регіону, як правило, на перспективу и тому можуть розглядатися в їх межах. Мета і орієнтири можуть бути різними, наприклад, модернізація технологічного процесу галузі, забезпечення зайнятості населення, розробка природних ресурсів, оновлення основних засобів галузей, створення регіональної інфраструктури та ін.

Багатоукладність структур господарчої діяльності регіону, трансформація економіки, роль держави в економічному розвитку приводить до необхідності використання при формуванні і реалізації регіональної політики сталого розвитку туризму принципу диференціації об'єктів управління. Зміст цього принципу складається в тому, що при використанні єдиних уніфікованих механізмів регулювання економіки по всім напрямкам існує значна диференціація по відношенню до окремих господарчих суб'єктів.

Відносно з цим регіональна політика сталого розвитку туризму в регіоні повинна будуватися диференційно для різних суб'єктів відповідно з їх відношенням до різних груп, які класифікуються в межах таких господарчих структур:

- соціально-економічна, яка передбачає класифікацію підприємств по формах власності;
- організаційно-економічна, яка здійснює класифікацію підприємств згідно їх організаційно-економічної формою господарювання.

Найбільш ефективним об'єктом управління в політиці сталого розвитку галузі є кластери, які можуть включати підприємства транспорту, зв'язку, харчування, легкої промисловості та інш., які пов'язані з цим кластером.

Ключовим принципом при формуванні концепції сталого розвитку туризму в регіоні є принцип забезпеченості законодавчою базою усіх учасників туристичної діяльності в регіоні.

Дотримання розглянутих принципів формування концепції сталого розвитку туризму в регіоні дозволять забезпечити життєздатність і ефективне використання цієї концепції при реалізації регіональної політики соціально-економічного розвитку в цілому.

Основними перешкодами для розвитку туризму в регіоні є економічна, політична і соціальна нестабільність. Однак, розробка концепції сталого розвитку туризму в регіоні може збільшити значно більше приток туристів в регіон, тим самим забезпечити розвиток самої галузі та соціально-економічний розвиток регіону в цілому.

В процесі розробки концепції сталого розвитку туризму в регіоні з метою досягнення оптимального результату дуже важливо урахувати переваги і недоліки регіону, а також можливості і інтереси споживачів туристичного продукту. Урахування цих обставин дозволить правильно визначити пріоритети розвитку, форми та методи залучення інвестицій і оцінити їх обсяги.

На реалізацію політики сталого розвитку галузі значно впливає загальний стан економіки регіону та існуючий тип відновлення виробництва, які суттєво діють на формування туристичного іміджу регіону.

Наступний елемент концепції сталого розвитку туризму в регіоні – стратегія сталого розвитку туризму. Стратегія повинна базуватися на галузевих пріоритетах розвитку з урахуванням специфіки економічного розвитку регіону та його природно-рекреаційного потенціалу.

Стратегія, що пропонується, має мету, яка заключається у зміні галузевої структури господарського комплексу регіону и передбачає виділення галузевих пріоритетів для фінансування по етапам на довгострокову перспективу. Довгострокова перспектива не випадкова. Сталий розвиток туризму розглядаються в стратегії як разові заходи, а як довгострокову доктрину включення туризму регіонів до глобальної економічної системи в якості рівноправних партнерів. При формуванні концепції сталого розвитку туризму в регіоні ураховано і те, що економіка багатьох регіонів України має багатокладний характер.

Концепція сталого розвитку туризму регіону включає механізм забезпечення розвитку галузі. Політика розвитку галузі туризму є складовою частиною господарчого механізму регіону, в якому можна виділити основні елементи та ланки механізму забезпечення розвитку сфери туризму.

Такий механізм становить собою організаційно-економічну форму здійснення заходів щодо забезпечення розвитку туризму в регіоні, що визначається як комплекс організаційних, ресурсних, правових, методичних і інших складових, спеціально розроблених і законодавчо закріплених, а також послідовність їх реалізації.

Висновки. Реалізація регіональної політики соціально-економічного розвитку вимагає розробки довгострокової концепції сталого розвитку галузі туризму, як складової господарчого комплексу регіону, яка б ураховувала особливості певного регіону та його потенціал і можливості.

Джерела та література

1. Герасименко В.Г. Концепція сталого розвитку туризму: етапи становлення і сучасний зміст / Зб.наук.праць “Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи”. – Випуск 1. – Київ: Тонар, 2007. – с. 17–23.
2. Направления обеспечения устойчивого развития предприятий туристической отрасли / Экономика и управление. – №4–5. – 2007. – Симферополь: НАПиКС, 2007. – С.38–42.
3. Дядечко Л.П. Экономика предприятий туристического бизнеса. – Донецк, 2003.– 172с.